

Fit For Fair

Newsletter
I/2015
Dôstojná práca
v textilnom
priemysle

V tomto vydaní si prečítate:

• Maquillas v El Salvadore

Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj tento rok navštívilo El Salvador. Pracovná cesta poodhalila katastrofálne podmienky a vykorisťovanie šičiek v textilkách – maquillas, ale aj oveľa širší problém dôstojnej práce, životnej úrovne a kriminality v El Salvadore. Kolotoč biedy si môžete pozrieť v dokumentárnom filme „Ušili to na nás“.

• Dôstojná práca, dôstojná pláca.

Aký je rozdiel medzi minimálnou mzdou a životným minimom, ktoré potrebujeme na dôstojné vyžitie? Vo väčšine krajín sveta obrovský. Aj preto sa aktivisti spájajú v celosvetovej kampani „Living wage“.

• Je TTIP hrozbou?

Najnovšia dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a USA je sprevádzaná protestami a námietkami zo strany pracujúcich i spotrebiteľov. Prečo, a hrozí nám povoľovanie od európskych hodnôt?

Kde nás tlačí topánka?

Obuvnícke odvetvie je kľúčovou časťou módného priemyslu. Na rozdiel od textilného sektoru však výroba kožených a ostatných topánok nie je verejnosti až taká známa. Dnes vieme len málo o tom, kde bola naša obuv vyrobená. Je to do veľkej miery aj preto, že výroba sa čoraz viac presúva do rozvojových krajín. Pri nákupe často nevieme posúdiť, odkiaľ topánky

pochádzajú. Podmienky pracovníkov obuvníckeho a kožiarskeho priemyslu sú nám buď neznáme, alebo nás šokujú svojou tvrdou realitou. Naša obuv je často výsledkom nedostatku vzdelania a detstva na druhom konci sveta. V garbiarniach a obuvníckych továrňach často ťažko pracujú deti. Nízke mzdy multimiliardového obchodu

dlhodobo vykorisťujú svojich pracovníkov.

Kampan' *Zmeň svoje topánky – Change your shoes* sa to snaží zmeniť. Spotrebiteľia majú právo vedieť, odkiaľ pochádzajú ich topánky a za akých okolností boli vyrobené. Ako spotrebiteľia máme v rukách moc zmeniť životy pracujúcich v obuvníckom priemysle.

Ciele udržateľného rozvoja

Tento rok sa skončila zatiaľ najúspešnejšia kampan' medzinárodného spoločenstva proti chudobe. Miléniové rozvojové ciele OSN zavŕšili 15 rokov a svet sa pustil do ďalších cieľov. Ciele udržateľného rozvoja sú podstatne iné. Je ich viac – 17 oproti 8-im MDG, no a na ich tvorbe sa podieľala svetová verejnosť z rozvojového i rozvinutého sveta. Rozvoj a právo na rozvoj sa totiž netýka len chudobných regiónov, ale aj bohatých krajín, kde stále panujú sociálne a ekonomické rozdiely. SDG sa snažia brať do úvahy každý aspekt rozvoja všeobecného dobra – nielen pre človeka, ale aj pre planétu a životné prostredie.

Kde nás tlačí topánka?

Žena si príde do predajne s obuvou kúpiť nové topánky. Je oblečená štýlovo v béžových nohavičkách a červenej blúzke. Vyberie si žlté extravagantné prechádzkové topánky s jasnými červenými šnúrkami. Tie sa však nekončia zaviazané na topánkach do mašle. Vedú ďalej cez ulice, mestá, hory, džungľu, búrky i vietor až do preľudneného veľkomesta. Tam, v slumovej štvrti a špinavej kontajnerovej budove šnúrka dovedie ženu k človeku, ktorý jej topánky ušil. Mladá Kambodžanka jej po hodinách práce v dusnom a znečistenom prostredí podá žiarivé žlté topánočky,

Obuvnícke odvetvie je kľúčovou časťou módného priemyslu. Na rozdiel od textilného sektoru však výroba kožených a ostatných topánok nie je verejnosti až taká známa. Dnes vieme len málo o tom, kde bola naša obuv vyrobená. Je to do veľkej miery aj preto, že výroba sa čoraz viac presúva do rozvojových krajín. Počet spoločností, ktoré v Európe vyrábajú topánky, sa v posledných rokoch znížil. Dnes väčšina firiem presúva výrobu do krajín, kde sú nižšie pracovné štandardy a mzdy. Niet sa čomu čudovať. Priemerná cena vývozu topánok v Nemecku je 17,97 eur, oproti tomu v Číne je to len 3,45 eur. V Ázii sa vyrába najviac topánok na svete – až 87 percent obuvníckeho priemyslu.

Pri nákupe často nevieme posúdiť, odkiaľ topánky pochádzajú. Podmienky pracovníkov obuvníckeho a kožiarskeho priemyslu sú nám buď neznáme, alebo nás šokujú svojou tvrdou realitou.

Bangladéš je svetovým centrom spracovania kože. Každý rok je tu spracovaných 13 miliónov zvieracích koží, z ktorých sa vyrábajú topánky, tašky a iné kožené výrobky na predaj v západných krajinách. Robotníci pracujú v neľudských podmienkach a s nebezpečnými chemikáliami. V garbiarňach a továrňach na topánky v Bangladéši prichádzajú robotníci do styku s chemickými látkami bez vhodných ochranných prostriedkov, čím riskujú vlastné životy. Často trpia slepotou a astmou. Až 90% robotníkov pracujúcich v garbiarňach v bangladéšskej oblasti Hazaribagh sa nedožije ani 50 rokov. Najnebezpečnejšou látkou pri výrobe kožených topánok je chróm. Škodí nielen robotníkom, ale aj človeku, ktorý chrómované topánky nosí. Spotrebiteľia by mali mať právo vedieť, ktoré topánky boli vyrobené s použitím chrómu.

Bezpečnosť pri práci a toxické látky sú len jedným problémom obuvníckeho priemyslu. Naša obuv je často výsledkom nedostatku vzdelania a detstva na druhom konci sveta. V garbiarňach a obuvníckych továrňach často ťažko pracujú deti. Nízke mzdy multimiliardového obchodu dlhodobo vykorisťujú svojich pracovníkov. Naga Bai je 65 ročná domáca šička v Ambure v Indii. Šije z domu topánky už viac ako 20 rokov. Ušije maximálne 10 párov denne za príjem 1 a pol eura. Na živobytie jej to nestačí. Ženy pracujúce z domu nemajú žiadne zamestnanecké práva ani sociálne istoty.

Celková cena € 120

ZMEŇ SVOJE TOPÁNKY je európskou iniciatívou, ktorá stavia na etických, udržateľných a transparentných základoch obuvníckeho dodávateľského reťazca. Na kampani spolupracuje celkovo 15 európskych a ázijských organizácií.

„Aktivizujeme ľudí ako sú spotrebiteľia a občania, požadujúci lepšie pracovné podmienky pre výrobcov našich kožených topánok. Vykonávame výskum o pracovných a environmentálnych podmienkach v kožiarskej a obuvníckej výrobe, ktorého základom je dialóg s občanmi EÚ, konateľmi a obuvníckymi značkami o problémoch tohto sektoru. Spolupracujeme tiež s odborními a združeniami na ochranu pracovných práv, podporujeme ich boj za lepšie pracovné podmienky vo výrobných krajinách.“ (SCCD)

Čo má za cieľ kampan Zmeň svoje topánky?

- 1) Pracovníci v obuvníckom dodávateľskom reťazci majú právo na minimálnu mzdu.
- 2) Pracovníci v obuvníckom dodávateľskom reťazci majú právo na bezpečné pracovné podmienky.
- 3) Spotrebiteľia majú právo na bezpečné výrobky a transparentnosť pri výrobe ich topánok..

Ciele udržateľného rozvoja 2015 - 2030

Rok 2015 vstúpil do histórie ako finálny pre zatiaľ najúspešnejšiu kampaň v boji proti chudobe – aspoň to tvrdí OSN. Práve medzinárodné spoločenstvo bolo autorom tzv. MDG – Millennium Development Goals, ktoré mali navždy skončiť s chudobou, hladom a inými akútnymi problémami prežitia a rozvoja, s ktorými sa mnohé oblasti sveta potýkajú. Aj keď podľa OSN boli MDG úspešné, keďže dosiahli pozitívnu zmenu pre milióny ľudí v rozvojovom svete, rok 2015 je aj novým začiatkom. Okamžite sa totiž svet začal pripravovať na nové ciele.

Ciele udržateľného rozvoja odštartovali práve tento rok a opäť budeme mať 15 rokov na ich vyplnenie. Sú však iné. Je ich viac – 17 oproti 8-im MDG, no a na ich tvorbe sa podieľala svetová verejnosť z rozvojového i rozvinutého sveta. Rozvoj a právo na rozvoj sa totiž netýkajú len chudobných regiónov, ale aj bohatých krajín, kde stále panujú sociálne a ekonomické rozdiely. SDG sa snažia brať do úvahy každý aspekt rozvoja a všeobecného dobra – nielen pre človeka, ale aj pre planétu a životné prostredie. Ktoré to sú?

Čo dokázali Miléniové rozvojové ciele:

- Podiel extrémnej chudoby klesol od r. 1990 o viac ako polovicu
- Úmrtnosť detí do 5 r. klesla od r. 1990 o viac ako polovicu
- Miera zápisu na základné vzdelanie vzrástla v rozvojovom svete na 91 percent

Dôstojná práca je Cieľom udržateľného rozvoja č. 8

Zásadný rozdiel medzi MDG a SDG je v udržateľnosti. Miléniové rozvojové ciele sa stali terčom kritiky, keďže sa venovali len sociálnemu rozvoju – vzdelávaniu, zdraviu, hladu a potravinovej bezpečnosti. Nové ciele sú najmä o udržateľnosti. Niektoré krajiny síce v rámci MDG splnili svoje ciele, ale často na úkor životného prostredia, klímy a planéty vôbec. Skvelým príkladom je Čína. Práve ekonomický rast Číny a odstránenie chudoby mali podľa kritikov vplyv na niektoré ukazovatele MDG. Najľudnatejšia krajina sveta znížila počet chudobných zo 60 percent na 12 (2010). Oproti tomu napríklad dlhodobo najchudobnejšia Subsaharská Afrika nespriala pokrok žiadny, skôr naopak, potravinová bezpečnosť a extrémna chudoba sa dokonca zhoršili.

Ciele udržateľného rozvoja sa zameriavajú na taký rozvoj, ktorý zabezpečí nielen všeobecný blahobyt obyvateľstva, ale aj uchová našu planétu pre ďalšie generácie. Medzi cieľmi preto nájdeme aj udržateľnosť oceánov a vodných zdrojov, zatiaľ čo poľnohospodárstvo a pomyselné nakŕmenie sveta by malo byť čo najekologickejšie. Klimatické zmeny si tiež vyberajú novú daň na svetovom obyvateľstve a najmä v rozvojovom svete.

Aké výzvy svet čakajú v podobe SDG?

- 1 z 9 ľudí na planéte hladuje, väčšina žije v rozvojovom svete – 1 z 8
- Viac ako polovica obyvateľstva sveta žije v chudobe (2,5 dolára na deň)
- Najhoršiu potravinovú bezpečnosť má stále Subsaharská Afrika, 1 zo 4 ľudí tam hladuje

Maquillas v El Salvadore: Textilky prinášajú biedu a život v hrsti gangov

Ženy sedia pri stole s kusami textílií, ihlou a niťou v ruke, alebo za šijacími strojmi akoby v školských laviciach. Sú to šičky v El Salvadore. Stretávajú sa pravidelne v miestnej komunitnej iniciatíve Mujeres Transformando – volne preložené ako zmena pre ženy, ktorá združuje šičky a poskytuje im sociálnu, právnu i zdravotnú ochranu a poradenstvo. El Salvador je totiž takou malou textilnou výrobňou sveta, najmä západných a nadnárodných značiek a gigantov so športovým oblečením. Textilný priemysel zamestnáva 74 tisíc ľudí, čo predstavuje 12 percent pracujúcich v súkromnom sektore. Exporty ročne dosahujú obrat 2,4 miliardy dolárov, čo je polovica zahraničného obchodu El Salvadoru.

Šiť tu vie takmer každá žena. Len málokto však dokáže užiť rodinu a postarať sa zároveň o svoje deti. V dokumente Slovenského centra pre komunikáciu a rozvoj, ktorý v El Salvadore nakrútila riaditeľka Zuzana Jezerská, tiež zaznelo:

„Keď som bola tehotná, v druhom mesiaci, musela som podať výpoveď. Chytila som totiž zápal močových ciest. Keď som chcela ísť na záchod viac ako dva krát za deň, kričali na mňa a zastrášovali ma. Tak som prestala piť, aby som nechodila na WC. Lekár mi dal na výber, buď takáto práca alebo potrat. V našej maquille mi šéf povedal, že je to moja voľba“, hovorí Noemi Sandovan z Mujeres Transformando.

Jej kolegyňa Jessica Rosana tiež kedysi pracovala v maquillas – miestnych textilkách, ktoré dodávajú pre firmy ako Adidas, Northface, Lacoste, Puma... Jessica tiež hovorí o atmosfére nedôvery a strachu v maquillas:

„Nie kedy dajú takú fluorescentnú vlnku k jednej šičke, na ktorej je napísané SLEDOVANIE. Ak nespraví svoju prácu dobre, musí všetko rozparať a opraviť. Neveria nám, vravia to sami. Ak sa stane chyba, zhromaždia nás a hľadajú príčinu.“ V maquillas dochádza k masovým prepúšťaniam a neoprávneným ukončeniam pracovného pomeru.

Fenomén maquillas i domácich šiček

Maquillas fungujú v slobodných zónach, kde sú špeciálne upravené pravidlá, resp. voľnejší právny systém, aby sa uľahčilo obchodu. Dohľad nad ľudskými právami a právami pracujúcich je tu minimálny až žiadny. Mzdy sú malé a skôr vykorisťujú, akoby poskytovali dôstojný život. Odkedy sa maquillas stali fenoménom v 90-ych rokoch, preslávili sa nehumánymi podmienkami a zaobchádzaním so šičkami. Továrne nedovoľujú zakladať odbory, často používajú násilie a vyhrážanie sa, zastrášujú najímaním miestnych gangov.

Ministerka práce a sociálnej starostlivosti v El Salvadore Sandra Guerra Pérez tvrdí, že tlak vláda pociťuje. **„Ženy šičky sa často obávajú organizovať sa samy, preto sme sa pokúsili o dialóg. Dohodli sme sa na kompromise, že budeme chodiť na inšpekcie, aby sme kontrolovali porušenia.“** Minimálna mzda pre šičky v maquillas však podľa nej nie je úplným riešením. Mnohé šičky z maquillas odišli, aby sa stali malými „kontraktorkami“ a šijú z domu. Tieto ženy nemajú žiadnu sociálnu ani zdravotnú ochranu, žiadne dovolenky ani voľný čas.

„Tiež som domáca šička. Keď nám ponúkli túto prácu, bola to pre nás úľava, že si môžeme strážiť deti. Dnes si ale už uvedomujeme, že nás zneužívajú, lebo je to práca, ktorá často zaberie celú noc.“
Rosa Maria Marroquín

Nízke mzdy a čas na rodinu

Domáca šička pritom zarobí maximálne 2 a pol dolára za ušitý kus, pri drahších odevoch to môžu byť 3 doláre, ale to je naozaj maximum. Denne sa pritom dá vyrobiť jeden, najviac dva kusy. Motívy však zvyknú byť zložité a staršie ženy potrebujú na pomoc svoje dcéry, vnučky a netere. Ak majú za týždeň zarobiť aspoň 50 dolárov, musia šiť viaceré ženy

v rodine. Veci, ktoré v El Salvadore šijú, sa pritom vyvážajú do USA, kde ich predávajú za cenu 160 – 200 dolárov za kus.

Mat' čas na deti a rodinu je to, čo salvadorským šičkám chýba v ich biede asi najviac. Podľa aktivistov za etické textílie existuje priame spojenie medzi maquillas a textilnou výrobou v El Salvadore a jeho problémom s organizovaným

zločinom a gangami. Ženy, matky, nemajú čas na svoje deti, lebo trávajú 16 a viac hodín denne pracou, prípadne cestujú do maquillas, kde pracujú tiež dlhé sicity. Deti vyrastajú prakticky samé v chudobe a bez možnosti, pridávajú sa ku gangom. Textilná výroba tak prináša zväčša vykorisťovanie, chudobu, často aj šikanu či smrť.

Living wage: Dôstojná práca, dôstojná pláca.

Ľudia zväčša pracujú preto, aby si dokázali zabezpečiť základné potreby pre seba a svoju rodinu. Práca nám zaberie veľkú časť života, preto je dôležité, aby sme pracovali v dôstojnom a bezpečnom prostredí, no a s dôstojným a férovým ohodnotením. Ako sa však ukazuje, vo väčšine sveta je dôstojný zárobok sporným fenoménom. Oficiálne ho vlády a štáty zaručujú minimálnou mzdou, ktorá by mala odpovedať na základné potreby človeka a naplniť ich pre neho i jeho rodinu. V skutočnosti však v krajinách Ázie, ale aj Európy či Latinskej Ameriky, naozaj po

celom svete, je minimálna mzda spravidla nižšia, ako ľudia v danom prostredí potrebujú. Pozrime sa, na koľko percent minimálna mzda pokrýva životné minimum v Ázii a Európe:

Ázia:

Malajzia 54%, Čína 46%,
Indonézia 31%, India 26%,
Kambodža 21%, Bangladéš 19%,
Srí Lanka 19%

Európa:

Chorvátsko 36%, Turecko 28%,
Bosna a Hercegovina 25%,
Slovensko 21%, Moldavsko 19%,
Rumunsko 19%, Bulharsko 14%,
Macédonsko 14%, Ukrajina 14%,
Gruzínsko 10%

Tell the brands
#WeNeed177
in Cambodia

Mapa rozdielov:

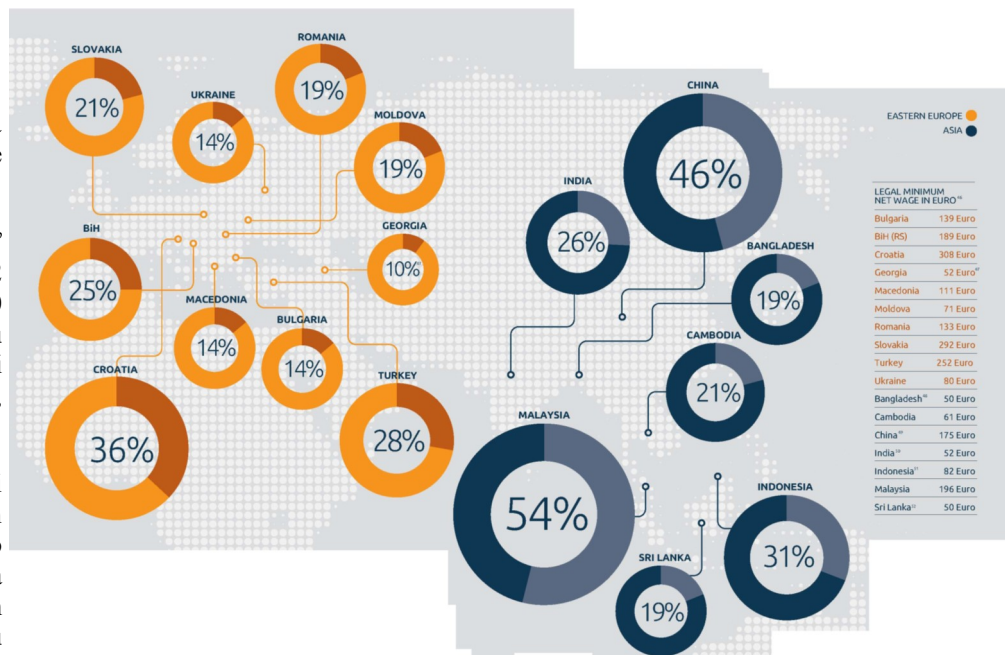
Textilný priemysel sa historicky i globálne vyznačuje nízkymi mzdami.

Pracovníci si nezarobia dosť na živobytie. Plat v hodnote 2 a pol dolára denne či 60 dolárov mesačne je bežnou realitou v textilkách v Ázii i krajinách Južnej Ameriky, ako je El Salvador.

V Európe sa zase pracovníci v textilných továrňach potýkajú s nie viac ako minimálnou mzdou, ktorá však nemusí byť pravidlom a mnohé firmy sa jej dokážu vyhnúť, prípadne inak porušujú pracovné práva šičiek.

V textilkách v rozvojovom svete pritom pracovníci väčšinou zarobia 1 až 3 percentá z predajnej ceny jedného kusu šatstva. Ak Vaše tričko stálo 8 eur, ten, kto ho ušil, zarobil na ňom 24 centov.

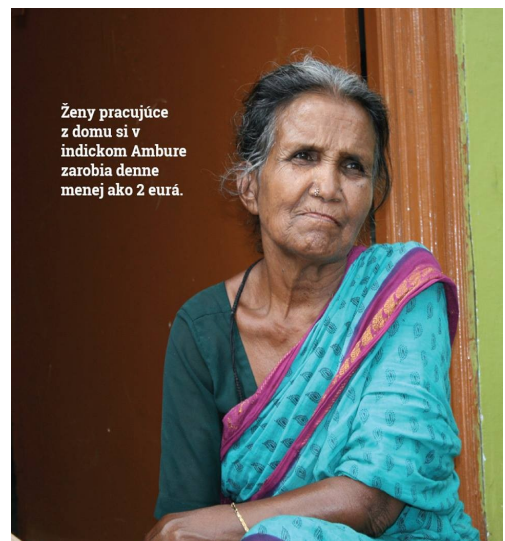
Netreba zabúdať, že 80 percent pracovníkov odevného sektora sú ženy vo veku 18 až 35 rokov. Tie živia svoje deti i širšie odiny a ich výdavky sú mesačne oveľa väčšie ako platy.

Medzinárodná iniciatíva Asia Floor Wage, ktorá vypočítava životné minimum oproti minimálnej mzde v krajinách Ázie uvádza, že napríklad v Indii alebo Kambodži minimum na dôstojný život je 283 dolárov. Minimálna mzda je však štvornásobne nižšia.

Slovensko: Minimálna mzda pokrýva minimum na prežitie len na 21 percent. V textilnom priemysle pracovníci v priemere zarábajú 380 eur, minimum na prežitie je však 517 eur.

Ženy pracujúce z domu si v indickom Ambure zarobia denne menej ako 2 eurá.

Je TTIP hrozbou pre pracujúcich a ochranu spotrebiteľov v EÚ?

Transatlantic Trade and Investment Partnership – Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo. Táto bilaterálna dohoda je predmetom rokovania medzi Spojenými štátmi a Európskou úniou od roku 2013 a patrí k 10-im TOP prioritám Európskej komisie. V občianskej spoločnosti po celej EÚ je však celkom kontroverzná. Sprevedzajú ju protesty mimovládnych organizácií, odborov i bežných občanov. Prečo?

TTIP má za cieľ znížiť regulácie obchodu medzi USA a EÚ tak, aby obe ekonomiky mohli mať vzájomný prístup na trh tej druhej jednoduchší a s čo najmenším tarifným zaťažením. Oplyvní teda viaceré bariéry obchodu vrátane bezpečnosti potravín, environmentálnej legislatívy či v bankovníctve. Jednoducho povedané americké a európske obchodné regulácie by mali mať k sebe bližšie, aby sa uľahčil bilaterálny obchod. TTIP sa pritom týka najmä farmaceutického, automobilového, chemického a textilného priemyslu, energetiky, finančníctva, potravín a nápojov. Čo je najväčším trhom v oku európskej verejnosti, väčšina rokovanií sa odohráva na diplomatickej úrovni za

zavretými dverami a o TTIP máme len málo informácií. Čo však vieme s istotou, do EÚ by TTIP priniesla desiatky až stovky miliárd eur ročne v investíciách a podnikaní. Pre európskych spotrebiteľov by to znamenalo lacnejšie americké produkty bez dovozných taríf, pre podnikateľov zase jednoduchší prístup ich firiem na americký trh.

Kritici naznačujú, že medzi USA a EÚ však panujú zásadné rozdiely v niektorých kľúčových legislatívnych oblastiach. Napríklad 70 percent priemyselne spracovaných potravín v amerických supermarketoch dnes obsahuje alebo môže obsahovať geneticky modifikované organizmy – GMO. EÚ pritom dlhodobo GMO odmieta a zakazuje. USA tiež majú nižšie štandardy na používanie pesticídov, chov hovädziny používa rastové hormóny, ktoré sú v EÚ zakázané, lebo majú prepojenie na vznik rakoviny. Americké poľnohospodárske firmy sa dlhodobo snažia tieto regulácie v medzinárodných dohodách odstrániť aj skrz Svetovú obchodnú organizáciu, preto sa dá očakávať ich lobing aj v TTIP. V americkej legislatíve sú tiež akékoľvek látky bezpečné, pokiaľ sa nedokáže opak.

V Európskej únii je to naopak – látky musia byť najskôr bezpečné až potom sa môžu používať. V súčasnosti EÚ zakazuje 1200 látok v kozmetike, v USA je to len 12.

Asi najväčšie obavy však majú európske odbory. Pracovný sektor môže s TTIP utŕžiť ranu. USA majú oveľa voľnejšie pracovné právo a ochranu pracovníkov. Zamestnanosť tak podľa kritikov TTIP v EÚ klesne, lebo nastane odliv spoločností na americký pracovný trh. Ak sa pozrieme na iné podobné obchodné dohody, úbytok pracovných miest bol vždy ich výsledkom. Po schválení NAFTA (North American Free Trade Agreement) medzi USA, Kanadou a Mexikom, v USA došlo k úbytku milióna pracovných miest za 12 rokov namiesto stá tisícov nových, ktoré dohoda sľubovala vytvoriť.

Podnikatelia bijú na poplach tiež. TTIP, ak by ju schválili, by predstavila tzv. Investor-State Settlements. Ide o schému, ktorá dovoľuje firmám súdiť sa s vládami o nariadeniach, ktoré im spôsobili pokles ziskov. V praxi by to znamenalo, že zahraničné firmy by mali skrz justíciu dosah na politiku demokraticky zvolených vlád v krajinách EÚ.

Informačný bulletin Fit For Fair I/2015
Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n.o.,
Bratislava 2015
<http://www.sccd-sk.org/>

Informačný bulletin o tom, ako môžeme aj my podporiť snahu o dôstojnejšie pracovné podmienky pracovníkov v textilnom priemysle.

Fotografie a obrázky pochádzajú z archívu organizácie, z vlastnej tvorby a z propagačných materiálov európskej kampane Fit For Fair a partnerských organizácií. Všetky materiály boli použité so súhlasom vlastníkov, alebo na základe otvorenej licencie.

Tento materiál vznikol s podporou Európskej komisie. Európska únia nezodpovedá za akékoľvek použitie informácií, zdrojov a postojov v ňom obsiahnutých.